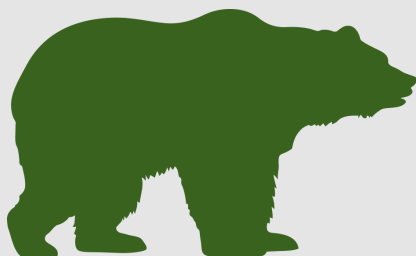

Vrste

Medvjed

Vuk

Euroazijski ris

Gorska kuna

Opće činjenice

Sivi vuk (*Canis lupus*)

- Porodica: Canidae
- Razred: Sisavci
- Prehrana: Mesojed (pretežito oportunist, s divljim papkarima kao glavnom hranom)
- Životni vijek: Od 9 do 13 godina
- Veličina: Glava i tijelo od 91 cm do 160 cm
- Masa: Od 15 kg do 60 kg
- Stanište: Ravnice, šume, tundra
- Društveno ponašanje: Čopor
- Sezona parenja: Od siječnja do ožujka
- Veličina legla: Od 1 do 11 mladunaca
- Veličina teritorija: Od 100 do 1.000 km²
- Kategorija ugroženosti:
 - Najmanje zabrinjavajuća (globalno)
 - Najmanje zabrinjavajuća (Dinarsko-balkanska populacija)

Euroazijski ris (*Lynx lynx*)

- Porodica: Felidae
- Razred: Sisavci
- Prehrana: Mesojed (specijalist, uglavnom zečevi i srne, mali sisavci)
- Životni vijek: Od 10 do 15 godina
- Veličina: Glava i tijelo od 80 cm do 130 cm
- Masa: Od 15 kg do 38 kg
- Stanište: Šume
- Društveno ponašanje: Samotnjak
- Sezona parenja: Od veljače do ožujka
- Veličina legla: Od 2 do 4 mladunaca
- Veličina teritorija: Varira od 120 km² do 1.800 km² za mužjaka i 80 km² do 500 km² za ženke
- Kategorija ugroženosti:
 - Najmanje zabrinjavajuća (globalno)
 - Kritično ugrožena (Dinarska populacija)

Smeđi medvjed (*Ursus arctos*)

- Porodica: Ursidae
- Razred: Sisavci
- Prehrana: Svejed (pravi oportunist, 40 % - 60 % biljna prehrana)
- Životni vijek: Od 20 do 30 godina
- Veličina: Glava i tijelo od 150 cm do 250 cm
- Masa: Od 135 kg do 545 kg
- Stanište: Šume, planine, tundra
- Društveno ponašanje: Samotnjak
- Sezona parenja: Od svibnja do srpnja
- Veličina legla: Od 1 do 4 mladunaca
- Veličina teritorija: Varira od 120 km² do 1.600 km² za mužjaka i 60 km² do 300 km² za ženke
- Kategorija ugroženosti:
 - Najmanje zabrinjavajuća (globalno)
 - Osjetljiva (Dinarsko-pindsko populacija)

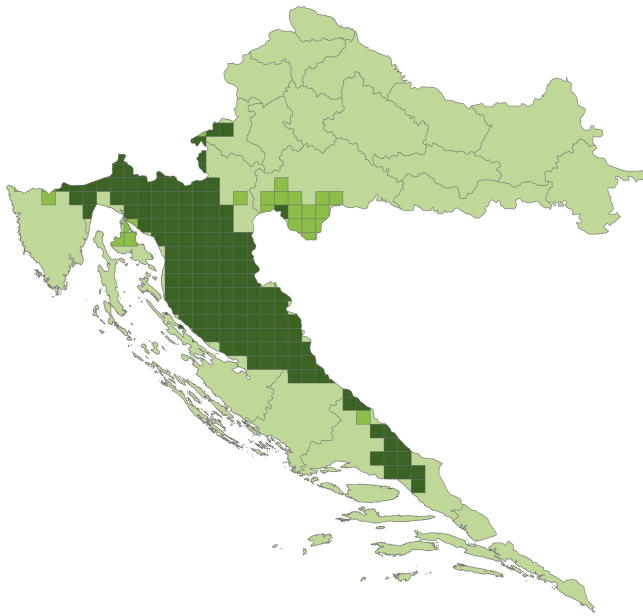
Daljnje poveznice

[IUCN-ov crveni popis ugroženih vrsta](#)

Rasprostranjenost

Medvjed

Smeđi medvjed stalno je prisutan u Hrvatskoj na području većem od 10.000 km². To područje dio je šireg dinarsko-pinskog područja na kojem obitava stabilna populacija smeđeg medvjeda. Planinsko područje hrvatskog krša u kojem živi smeđi medvjed je jako dobro očuvano. Smeđi medvjedi se trajno ili povremeno nalaze na cijelom području Gorskog kotara i Like, u nekim dijelovima Karlovačke županije, Učke i Ćićarije u Istri, na otoku Krku, u Žumberačkom gorju, u obalnom pojasu od Bakra do Maslenice i na području između planina Kamešnice, Mosora i Biokova.

Rasprostranjenost medvjeda u Hrvatskoj

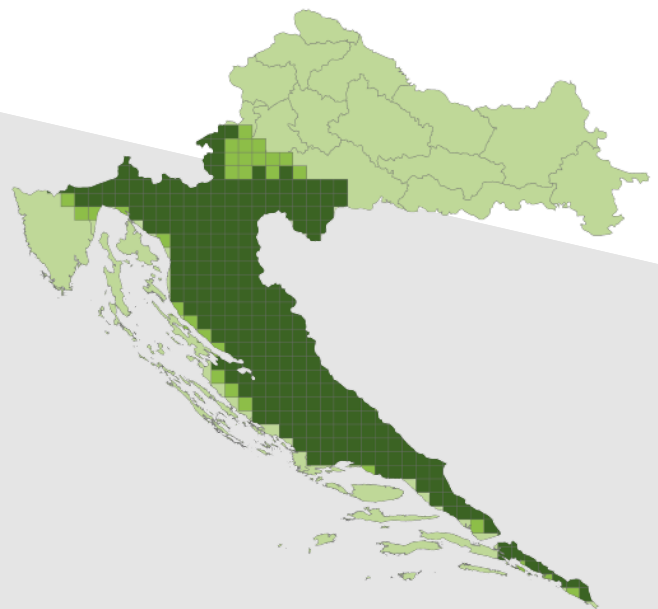
■ Prisutnost (stalna) ■ Prisutnost (povremena)

Izvor: IUCN-ova Inicijativa za velike zvijeri Europe/

Specijalistička grupa za opstanak vrsta (SSC) i dr. 2018.

Vuk

Početkom devedesetih vukovi su u Hrvatskoj živjeli samo u Gorskome kotaru i Lici, a vjerovalo se da ih u Dalmaciji više nema. Tijekom devedesetih njihov broj se u Hrvatskoj počeo povećavati pa su već 2001. vukovi naseljavali Gorski kotar, Liku i Dalmaciju, a povremeno su se pojavljivali u peripanonskom području, na južnim padinama Velebita, u blizini Ravnih kotara, Kaštela pa sve do Biokova. Između 2001. i 2008. trajno su se naselili na tom području, kao i na Baniji te dijelu Karlovačke županije do Bosiljeva. Danas su vukovi stalno prisutni na više od 25.000 km² hrvatskog teritorija.

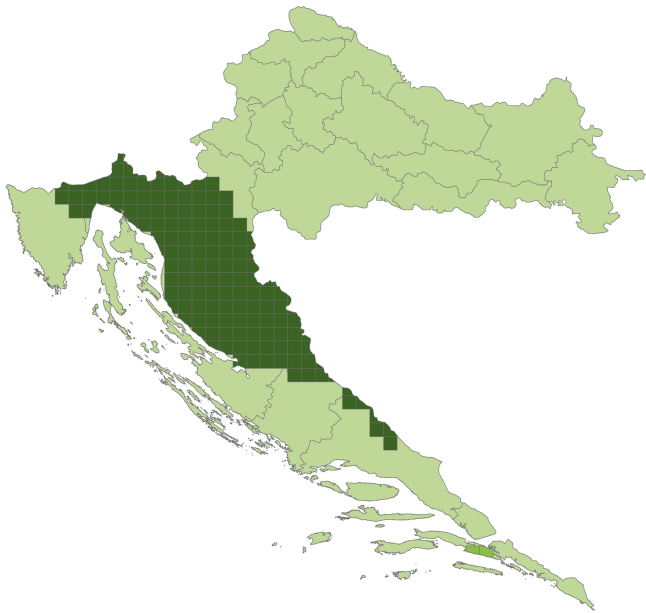
Rasprostranjenost vuka u Hrvatskoj

■ Prisutnost (stalna) ■ Prisutnost (povremena)

Izvor: IUCN-ova Inicijativa za velike zvijeri Europe/

Specijalistička grupa za opstanak vrsta (SSC) i dr. 2018.

Rasprostranjenost

Rasprostranjenost risa u Hrvatskoj

■ Prisutnost (stalna) ■ Prisutnost (povremena)

Izvor: IUCN-ova Inicijativa za velike zvijeri Europe/

Specijalistička grupa za opstanak vrsta (SSC) i dr. 2018.

Ris

U Hrvatskoj je posljednji autohtoni ris ulovljen u šumama oko Čabra u Gorskom kotaru 1903. godine. Ranih sedamdesetih programi reintrodukcije risa bili su organizirani u nekoliko zapadnoeuropskih zemalja. U siječnju 1973. tri mužjaka i tri ženke uhvaćeni su u gorju Rudohorje u Slovačkoj, prevezeni u Kočevski Rog u Sloveniji te ispušteni iz karantene 2. ožujka 1973. godine. Prvi je ris u Hrvatskoj uočen na gorskoj livadi Lazac u Nacionalnom parku Risnjak 16. lipnja 1974. Naseljene životinje su se uspješno razmnožavale, brojnost je rasla i populacija je proširila svoje stanište u Sloveniji te se ustalila u Hrvatskoj i u zapadnom dijelu Bosne i Hercegovine. Ris je danas u Hrvatskoj prisutan u Gorskom kotaru, Lici, na Kvarneru i u srednjoj Dalmaciji.

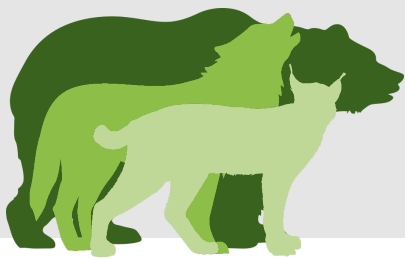
Populacije

Smeđi medvjed je na današnjem hrvatskom teritoriju živio zajedno sa špiljskim medvjedom do kraja posljednjeg ledenog doba. Otada su tijekom povijesti medvjedi prepoznati kao prijetnja za ljude: natjecao se s čovjekom za plijen, bojali su ga se kao velike i opasne zvijeri, a na kraju je postao i ostao lovna divljač sve do naših dana. Porast ljudske populacije neizbježno je smanjio životni prostor medvjeda, a populacija mu je drastično opala. Međutim, od sredine 20. stoljeća novi propisi o lovu doveli su do rasta i stabilizacije populacije medvjeda.

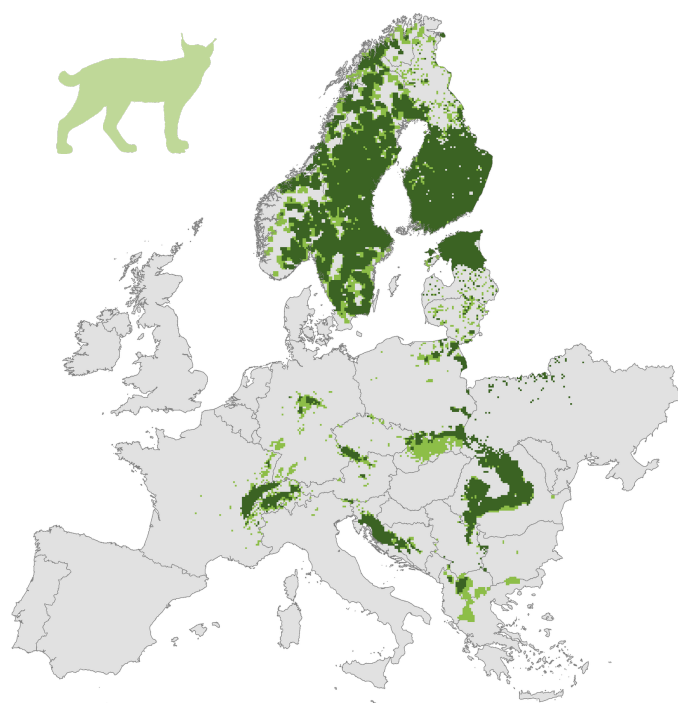
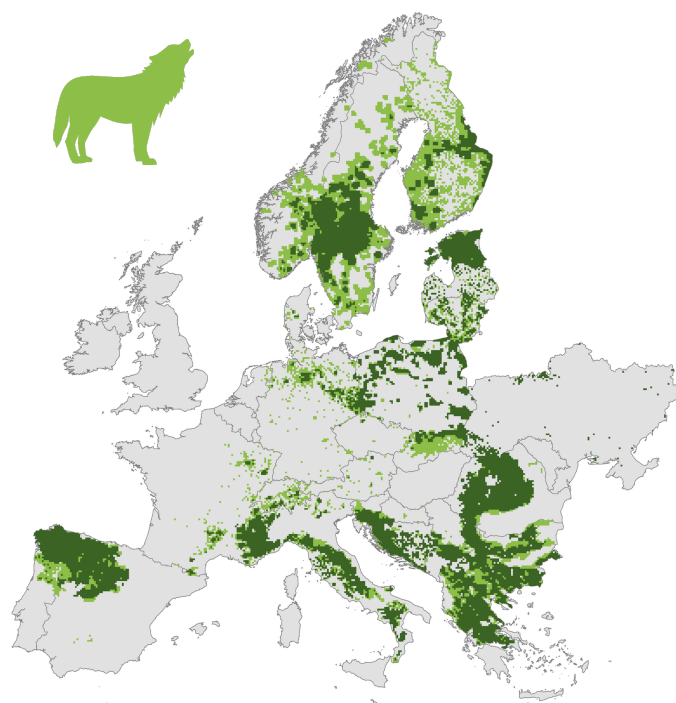
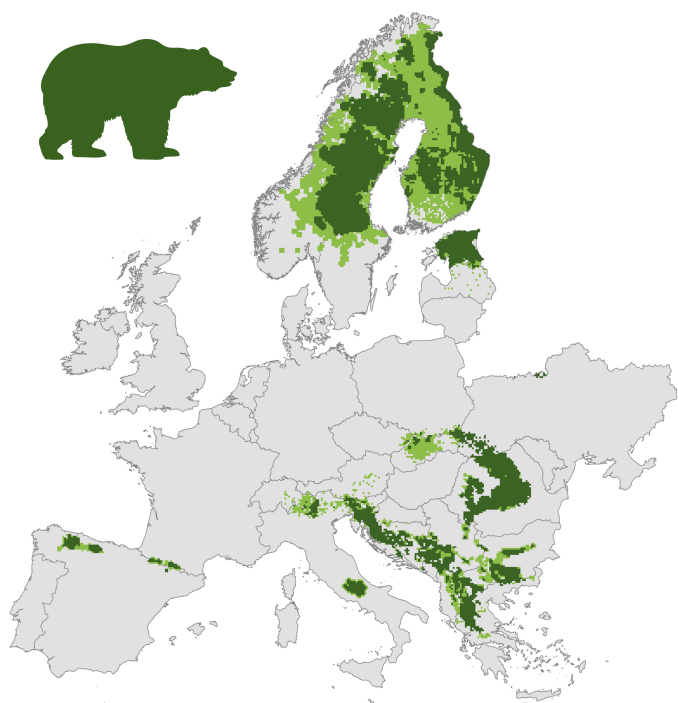

Od 1995. do 2016. godine kontinuirano se provodilo praćenje broja vukova u Hrvatskoj i populacija je rasla od oko 120 jedinki u 1996. do 210 jedinki u 2010., što je najveća recentna procijenjena brojnost. Nakon toga došlo je do smanjenja brojnosti populacije vuka. Moguće objašnjenje za to mogla bi biti smrtnost uzrokovana nezakonitim i zakonitim ubijanjem vukova. Tijekom prvih deset godina (od 1995. do 2005.) nije postojala kvota za odstrel koja je uvedena Planom upravljanja vukom 2005. godine. Revizijom Plana upravljanja vukom iz 2010. povećana je prihvatljiva stopa smrtnosti s 10% na 15% populacije godišnje. Budući da je dvije uzastopne godine (2011. i 2012.) zabilježeno manje od 200 vukova, nadležno ministarstvo prestalo je odobravati zakonito ubijanje, a nakon ulaska Hrvatske u EU 2013. više nije bilo određivanja odstrelne kvote. Prema najnovijoj službenoj procjeni (2018./2019.), u Hrvatskoj je procijenjen broj od 163 jedinke vuka.

Reintroducirana dinarska populacija risa imala je pozitivan trend u smislu porasta broja jedinki i prostornog širenja do sredine 1980-ih, a 1990-ih započeo je pad brojnosti. Danas se veličina populacije procjenjuje na 50 do 60 jedinki u Hrvatskoj i oko 20 u Sloveniji, dok za Bosnu i Hercegovinu nema pouzdane procjene. Svaki ris ima jedinstveni uzorak krzna, a procjena veličine populacije temelji se na identifikaciji pojedinih životinja na fotografijama prikupljenima foto-zamkama. Glavna prijetnja za opstanak dinarske populacije risa je niska genetska raznolikost i depresija zbog parenja u srodstvu potomaka šest reintroductory jedinki tijekom razdoblja od više od 45 godina.

Prijetnje i rasprostranjenost u Europi

Rasprostranjenost medvjeda, vuka i risa u Europi

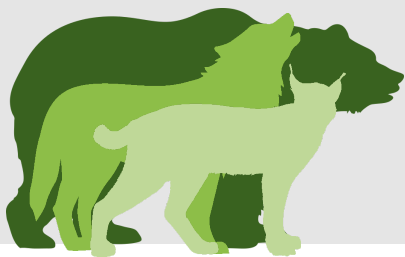
■ Prisutnost (stalna) ■ Prisutnost (povremena) ■ Nema podataka

Izvor: IUCN-ova Inicijativa za velike zvijeri Europe/

Specijalistička grupa za opstanak vrsta (SSC) i dr. 2018.

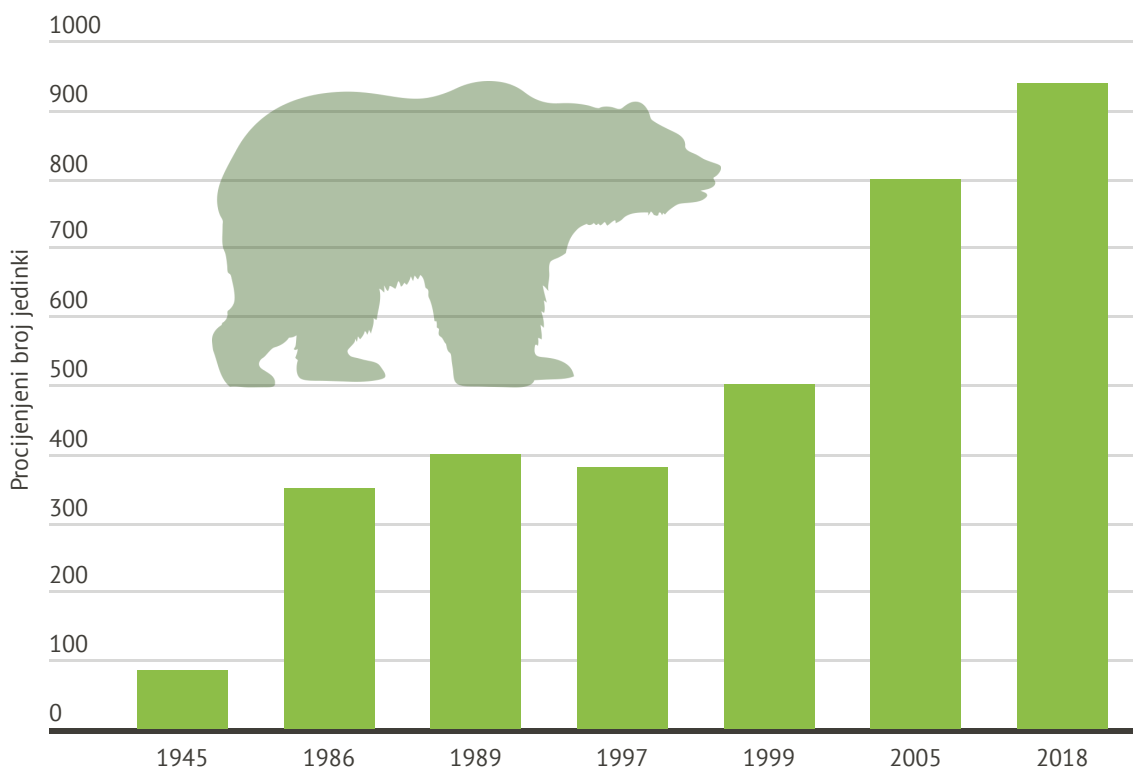
Prijetnje velikim zvijerima

- Niska prihvaćenost uglavnom zbog sukoba sa stočarima
- Gubitak staništa zbog razvoja infrastrukture
- Fragmentacija staništa
- Zabrinutost javnosti zbog prijetnje i opasnosti od vukova, što djelomično dovodi do niske razine prihvaćanja
- Nezakonito ubijanje
- Slabe upravljačke strukture
- Smrtnost na cestama / u prometu
- Niska genetska raznolikost zbog malih izoliranih populacije
- Genetska izolacija i nedostatak povezanosti između populacija

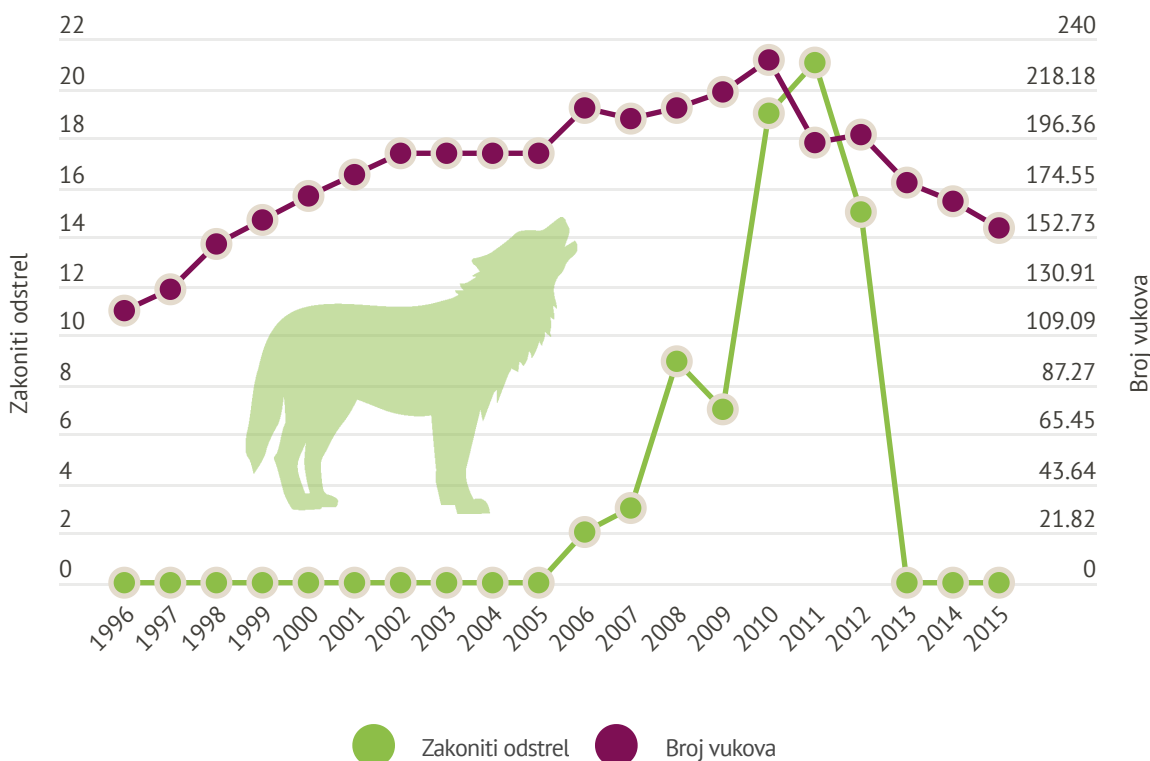

Velike zvijeri u brojevima

Populacija kroz vrijeme

Izvor: Adaptirano prema Huber i sur. (2019.), Plan gospodarenja smeđim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Republici Hrvatskoj.

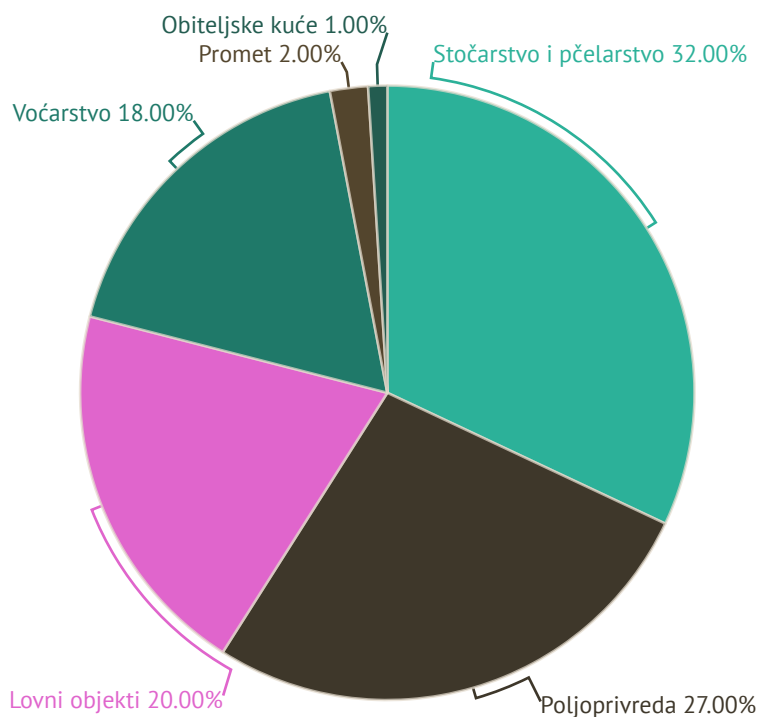

Izvor: Adaptirano prema Kusak i sur. (2019.), Stručna podloga za izradu prijedloga plana upravljanja vukom (s akcijskim planom).

Štete u stočarstvu i društvu

Štete od medvjeda u Hrvatskoj (2004.-2008.)

Izvor: Adaptirano prema Huber i sur. (2019.), Plan gospodarenja smeđim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Republici Hrvatskoj.

Kontekst

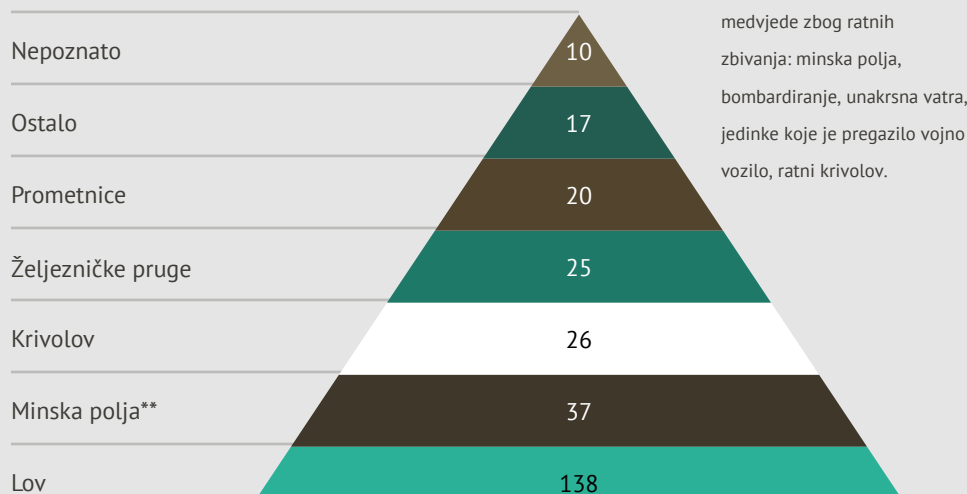
Štete od vuka

- Najčešći uzrok sukoba između čovjeka i vuka je šteta koju vukovi nanose na stoci, uglavnom ovčama, ali i govedima i domaćim psima. Glavni razlog zbog kojeg vukovi napadaju domaće životinje je nedostatak njihovog prirodnog plijena: divljih papkara. U regijama koje obiluju populacijama jelena i srna (kontinentalna i alpska), šteta koju vuk uzrokuje stočarima znatno je manja nego u regijama s nedostatkom populacije prirodnog plijena (Mediteran).

Štete od medvjeda

- Najčešći uzrok sukoba između čovjeka i medvjeda je šteta koju medvjed nanosi u stočarstvu (perad i ovce) te pčelarstvu.
- U staništu medvjeda postoje mnogobrojne medonosne biljke što je razlog znatnom razvoju pčelarstva u tim područjima. To su ekološki očuvana područja u kojima je proizvedeni med najviše kakvoće, a pčelarstvo je već sada, a u budućnosti će biti i više, prioritet u razvojnim programima za ta područja. Procjenjuje se da u staništu medvjeda ima više od 70.000 košnica.

Smrtnost medvjeda u Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju (1990.-1999.)*

**uključuje sve nastradale medvjede zbog ratnih zbivanja: minska polja, bombardiranje, unakrsna vatra, jedinice koje je pregazilo vojno vozilo, ratni krivolov.

Izvor: Adaptirano prema Huber i sur. (2019.), Plan gospodarenja smeđim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Republici Hrvatskoj.

*jedinke

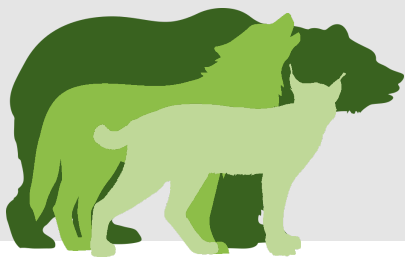

Anketa

Postoji li mogućnost za povećanje populacije smeđeg medvjeda u Hrvatskoj?

Izvor: Adaptirano prema Huber i sur. (2019.), Plan gospodarenja smeđim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Republici Hrvatskoj.

Štete u stočarstvu i društvu

Sukob između medvjeda i ljudi

Problematični medvjedi i interventni tim

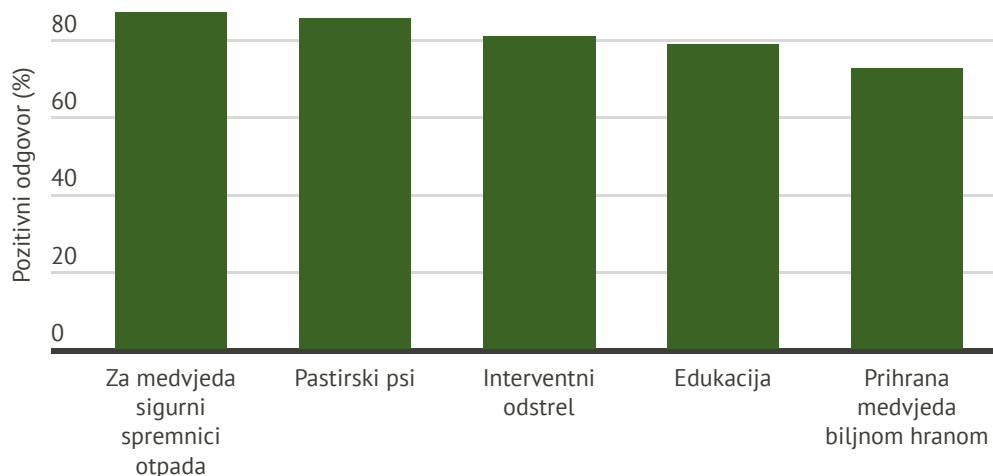
- Problematičnim medvjedom se smatra životinja koja uzrokuje čestu štetu, koja se kreće blizu naselja ili koja traži hranu iz ljudskih izvora te koja ne pokazuje strah od ljudi. Medvjed koji se ne boji ljudi predstavlja potencijalnu opasnost kako za ljude, tako i za sebe samog. Medvjedi koji su navikli na ljude redovno će uzrokovati štetu u potrazi za hranom iz ljudskih izvora i na taj način postaju problematični medvjedi. Njihovo je ponašanje teško promijeniti. Takvi medvjedi uglavnom nastradaju u prometu ili kroz interventni odstrel.
- U slučaju problema s medvjedom, potrebno je obavijestiti člana interventnog tima (IT) koji će predložiti potrebne mjere, nadgledati njihovu provedbu te, po potrebi, sudjelovati u njihovoj provedbi.
- Interventni tim će problematičnog medvjeda pokušati plašenjem odvignuti od loših navika. Gdje to nije dovoljno, pokušat će se sa hvatanjem, obilježavanjem radioodasilačem (radi lakšeg praćenja medvjedeg ponašanja), udaljavanjem od ljudi, smještanjem u zatočeništvo (ako postoji mogućnost) te u krajnjem slučaju i usmrćivanjem medvjeda. Interventni tim određuje Ministarstvo poljoprivrede i ono je posrednik pri dojavljivanju o potrebi djelovanja. Članovi tima trebaju u suradnji s lovoovlaštenicima procijeniti situaciju i donijeti odluku o interventnom zahvatu.

Medvjedi i ljudi

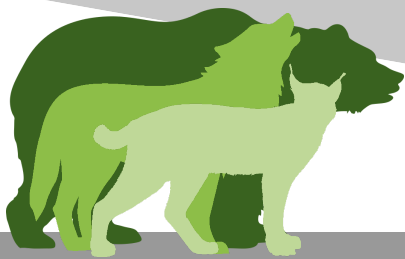
Uspješno očuvanje velikih zvijeri, uključujući medvjede, ovisi o stavu javnosti i njezinom prihvaćanju zvijeri koje žive na njihovom zajedničkom području. Kako se mijenjaju okolnosti, tako se mijenja i stav javnosti i njihova razina prihvaćanja. Trend rasta populacije medvjeda tijekom posljednja dva desetljeća donekle je negativno utjecao na stav javnosti, ali još uvijek se velik broj ljudi slaže da postoje pozitivne strane prisutnosti medvjeda u Hrvatskoj (2002. - 97%, 2008. - 94%, 2015. - 89%). Rezultati također pokazuju da je rast populacije smeđeg medvjeda uzrokovalo smanjenje volje ispitanika da prihvate daljnji rast populacije.

Mjere za smanjenje sukoba između medvjeda i ljudi

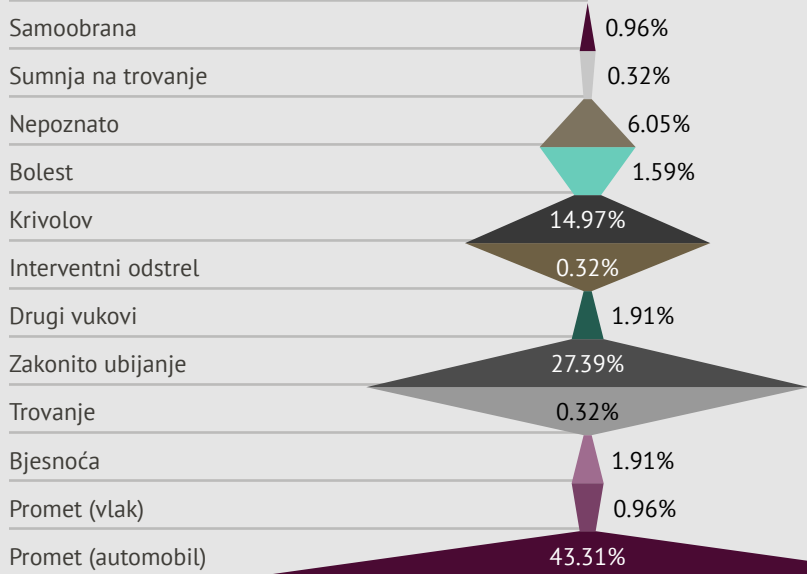

Izvor: Adaptirano prema Huber i sur. (2019.), Plan gospodarenja smeđim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Republici Hrvatskoj.

Zakonodavni okvir

Uzroci smrti (1996.-2018.)

Poznati uzroci smrti
310 vukova u
Hrvatskoj od 1996.
do 2018.

Izvor: Adaptirano prema Kusak i sur. (2019.),
Stručna podloga za izradu prijedloga plana
upravljanja vukom (s akcijskim planom).

Zakonodavstvo

Republika Hrvatska je usvojila Uredbu o ekološkoj mreži (NN br. 124/13 i 105/15). Za velike zvijeri su u Hrvatskoj, prema znanstvenim i stručnim kriterijima, predložena posebna područja očuvanja, odnosno Područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove - POVS, kao dio ekološke mreže Natura 2000. U Republici Hrvatskoj, sve tri velike zvijeri - vukovi, risovi i medvjedi - strogo su zaštićene vrste u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode (NN br. 80/13, 15/18 i 14/19) i Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama (NN br. 14/13). Zakonom su zabranjeni svi oblici namjernog hvatanja ili ubijanja, namjerno uznemiravanje, posebno u vrijeme razmnožavanja i podizanja mladih, te oštećivanje ili uništavanje područja razmnožavanja vuka i risa, mjesta okupljanja vuka, ili brloga medvjeda.

Posebni propisi vezani uz medvjeda

- Nakon hrvatskog pristupanja Europskoj uniji, medvjed je postao zaštićena vrsta. Time je medvjed dobio dvostruki status u Hrvatskoj: u smislu Zakona o zaštiti prirode, medvjed je strogo zaštićena vrsta, dok Zakon o lovstvu medvjeda razvrstava kao krupnu divljač. To znači da se odstrelna kvota može odobriti ako se populacija medvjeda nalazi u povoljnom stanju očuvanosti, koje je strogo regulirano zakonom i usklađeno sa smjernicama EU-a. Kvota se utvrđuje za svaku godinu u skladu sa stanjem očuvanosti medvjede populacije u svakom lovištu.
- Zakonodavstvo Republike Hrvatske usklađeno je sa zakonodavstvom Europske unije, a usklađenost kroz praktičnu provedbu omogućava donošenje akcijskih planova za svaku kalendarsku godinu. Glavni cilj gospodarenja smeđim medvjedom ostaje isti - održavanje stabilnosti populacije u onoj brojnosti koju omogućava socijalni kapacitet staništa, na način da smeđi medvjed ostaje prepoznat kao visokovrijedna divljač, uz što manje konflikata s čovjekom.
- Na temelju statusa medvjeda kroz povijest, trenda procjene broja medvjeda i odstrelnih kvota, može se zaključiti da zakoniti lov zasad nije ugrozio populaciju medvjeda u Hrvatskoj. Moguće prijetnje njegovoj budućnosti proizlaze prije svega iz promjena u staništu.

Bibliografija i izvori

Medvjed

- Huber, Đ., Biščan, A., Reljić, S., Domazetović, Z., Frković, A., Majnarić, D., Majić-Skrbinšek, A., Sindičić, A., Šprem, N., Modrić, M., Lipošćak, M. & Žuglić, T. (2019) Plan gospodarenja smeđim medvjedom (*Ursus arctos* L.) u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo poljoprivrede, Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije i Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Uprava za zaštitu prirode. Zagreb, 103 str.
- Chapron, G., Kaczensky, P., Linnell, J.D.C., Von Arx, M., Huber, D., Andrén, H. *et al.* (2014) Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes. *Science*. 346 (6216): 1517–1519.

Ris

- Sindičić, M., Selanec, I., Rajković, Ž., Gomerčić, T., Slijepčević, V., Topličanec, I., Budimir, Z., Budinski, I., Delić, D. & Kusak, J. (2019) Stručna podloga za prijedlog Plana upravljanja risom s akcijskim planom. Projekt OPKK 2014.-2020. "Izrada prijedloga planova upravljanja strogo zaštićenim vrstama (s akcijskim planovima)." Udruga BIOM. Zagreb, 84 str.
- [BioPortal](#)
- [LifeLynx](#)

Vuk

- Kusak, J., Huber, Đ., Reljić, S., Majić-Skrbinšek, A., Skrbinšek, T., Gužvica, G., Šver, L. & Habazin, M. (2019) Stručna podloga za izradu prijedloga plana upravljanja vukom (s akcijskim planom). Projekt OPKK 2014.-2020. "Izrada prijedloga planova upravljanja strogo zaštićenim vrstama (s akcijskim planovima)." Udruga Carnivora Magna, Biotehnološki fakultet Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija) i Geonatura d.o.o. Zagreb, 94 str.
- Kusak, J., Huber, Đ., Gužvica, G., Slijepčević, V., Ivanov, G., Budor, I., Malnar, J., Vukšić Končevski, N., Hamidović, D., Perković, J. & Jeremić, J. (2020) Procjena veličine populacije vuka (*Canis lupus*) u Hrvatskoj za razdoblje od 01. lipnja 2018. do 01. lipnja 2019. godine. Ministarstvo zaštite okoliša i energetike. Zagreb, 10 str.

© Foto: Ola Jennersten/WWF Sweden.

© Foto: Chris Martin Bahr/WWF.

© Foto: Roger Leguen/WWF.